

ΤΟΜΟΣ XV
VOLUME XV

ΤΕΥΧΟΣ 1
FASCICULE 1

Δ Ε Λ Τ Ι Ο

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

BULLETIN

DE LA SOCIÉTÉ SPÉLÉOLOGIQUE DE GRÈCE



ΑΘΗΝΑ - ATHÈNES
1978

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

— Στο «Δελτίο τῆς Ἑλληνικῆς Σπηλαιολογικῆς Ἑταιρείας» δημοσιεύονται ἐργασίες καὶ ἄρθρα πρωτότυπα, τὰ ὁποῖα παρουσιάζονται ἀπὸ τὰ μέλη τῆς Ε.Σ.Ε. ἢ ἀπὸ μέλη ἄλλων Ἑταιρειῶν, Συλλόγων ἢ Ὁργανώσεων Ἑλληνικῶν ἢ ξένων, πού συνεργάζονται μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Σπηλαιολογικὴ Ἑταιρεία.

— Τὰ ἄρθρα καὶ οἱ ἐργασίες, πού δημοσιεύονται ἀφοροῦν τῇ Γεωγραφίᾳ, Γεωλογίᾳ, Παλαιοντολογίᾳ, Ὑδρολογίᾳ, Ὀρυκτολογίᾳ, Ζωολογίᾳ, Ἀρχαιολογίᾳ, Λαογραφίᾳ καὶ Ἱστορίᾳ τῶν Σηλαίων καὶ κάθε καρστικῆς μορφῆς τῶν Ἑλληνικῶν περιοχῶν.

— Δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἀναδημοσίευση ἄρθρων, ἐργασιῶν ἢ ἀποσπασμάτων τους, χωρὶς τὴν ἔγγραφη ἄδεια τοῦ συγγραφέα τους.

— Οἱ θεωρίες καὶ οἱ σκέψεις, πού ἀναφέρονται στὰ ἄρθρα ἀφοροῦν μόνο τοὺς συγγραφεῖς τους.

— Τὰ χειρόγραφα, τὰ ὁποῖα στέλνονται στὴ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ πρέπει νὰ εἶναι στὴν τελικὴ τους μορφή, δακτυλογραφημένα καὶ γιὰ τὴ γλωσσικὴ ὁμοιομορφία τοῦ «Δελτίου» στὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα, μὲ τὴ φροντίδα τῶν συγγραφέων.

— Ἐπίσημη ξένη γλῶσσα τοῦ «Δελτίου τῆς Ἑλληνικῆς Σπηλαιολογικῆς Ἑταιρείας» εἶναι ἡ γαλλικὴ, στὴν ὁποῖα θὰ πρέπει νὰ γράφονται ἢ νὰ μεταφράζονται τὰ ξενόγλωσσα κείμενα, μὲ τὴ φροντίδα τῶν συγγραφέων.

— Τὸ «Δελτίο τῆς Ἑλληνικῆς Σπηλαιολογικῆς Ἑταιρείας» ἐκδίδεται κάθε χρόνο καὶ ἀποτελεῖ νέο τόμο.

— Γιὰ ὅλες τὶς πληροφορίες, πού ἀφοροῦν τὸ «Δελτίο τῆς Ἑλληνικῆς Σπηλαιολογικῆς Ἑταιρείας», δηλαδὴ δημοσιεύσεις, ἀνταλλαγές, δωρεές, ἀγορὲς κ.λπ. ἀπευθυνθεῖτε στὴ διεύθυνση :

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ὁδὸς Μαντζάρου 11, Ἀθήνα (Τ.Τ. 135),

τηλ. 36 17 824

ΤΟΜΟΣ XV
VOLUME XV

ΤΕΥΧΟΣ I
FASCICULE I

Δ Ε Λ Τ Ι Ο
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

BULLETIN
DE LA SOCIÉTÉ SPÉLÉOLOGIQUE DE GRÈCE



ΑΘΗΝΑ - ΑΘΗÈNES
1978

Τ Ο Δ Ι Ο Ι Κ Η Τ Ι Κ Ο Σ Υ Μ Β Ο Υ Λ Ι Ο Τ Η Σ Ε . Σ . Ε .

LE CONCEIL ADMINISTRATIF DE LA S.S.G.

Πρόεδρος : Δρ. Νικ. Συμεωνίδης — Καθηγητής τῆς Γεωλογίας καὶ
Παλαιοντολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Président : Dr. Nic. Symeonidis — Professeur de Géologie et Paléontologie
de l'Université d'Athènes

Ἀντιπρόεδρος : Ἄννα Πετροχείλου — Σπηλαιολόγος

Vice-Président : Anna Petrochilou — Spéléologue

Γεν. Γραμματεὺς : Γρηγ. Παπαδόπουλος — Φυσιογνώστης, Γεωλόγος Ε.Ο.Τ.

Secrétaire General : Gr. Papadopoulos — Naturaliste, Géologue

Εἰδ. Γραμματεὺς : Βιβὴ Βασιλοπούλου — Ἀρχαιολόγος

Secrétaire Spec. : Vivi Vassilopoulou — Archéologue

Ἐφορος : Εὐάγ. Τσίμπανης — Μαθηματικός, ἠλεκτρονικός

Inspecteur : Evag. Tsimpanis — Mathématicien, électronique

Ταμίης : Ἀναστ. Βαρβέρη — Φαρμακοποιὸς

Caissier : Anast. Varveri — Pharmacien

Σύμβουλοι : Ἀν. Γεωργαλᾶς — Πολ. Μηχανικός

Conseillers : An. Georgalas — Ingénieur civil

Δρ. Μιχ. Δερμιτζάκης — Ἐφηγητὴς τῆς Γεωλογίας καὶ
Παλαιοντολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Dr. Mich. Dermitzakis — Agrégé de Géologie et Paléontologie
de l'Université d'Athènes

Γερ. Δηλαράς — Ἐπόπτης Συνεταιρισμῶν Α.Τ.Ε

Ger. Dilaras — Surveillant des associations

Εὐάγ. Κωνσταντακάτος — Μηχανικός

Evag. Constantakatos — Ingénieur

Γεώργ. Παναγιωτίδης — Τεχνικός Ο.Τ.Ε.

Georg. Panagiotidis — Technicien

Δημ. Παπαδήμος — Συντελεστής τ. Γ. Δ/ντῆς ΑΣΔΥ, συγγραφέας

Dem. Papadimos — Haut-fonctionnaire retraité, auteur

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ «ΔΕΛΤΙΟΥ» ΤΗΣ Ε.Σ.Ε.

LE COMITÉ DE RÉDACTION DU BULLETIN DE LA S.S.G.

Β. Βασιλοπούλου, Δρ. Μιχ. Δερμιτζάκης, Ἐλ. Ἰωαννίδης, Γεώργ. Καλπακῆς,

Γρηγ. Παπαδόπουλος, Ἀν. Πετροχείλου, Βίκτ. Σαμπώ.

V. Vassilopoulou, Dr. Mich. Dermitzakis, El. Ioannidis, Georg. Kalpakis,

Gr. Papadopoulos, An. Petrochilou, Vic. Sambo.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΕΚΔΟΣΕΩΣ : Δρ. Μιχ. Δερμιτζάκης, Γρηγ. Παπαδόπουλος.

RESPONSABLES DE L'ÉDITION : Dr. Mich. Dermitzakis, Gr. Papadopoulos.

Ἐπεύθυνος τυπογραφείου — Responsable d'imprimerie :

Γερ. Α. Γεωργιάδης — Σπ. Τρικούπη 23, Ἀθήνα — τηλ. 36 24 692

Ger. A. Georgiadis — 23, rue Sp. Tricoupi, Athènes — tél. 36 24 692

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Τὸ «Δελτίο τῆς Ἑλληνικῆς Σπηλαιολογικῆς Ἑταιρείας» μὲ τὸν 15ο τόμο του συμπληρώνει εἴκοσι ὀκτὼ χρόνια ἐκδόσεως καὶ μπαίνει στὸ δεύτερο χρόνο καὶ τόμο τῆς βελτιωμένης καὶ ἀνανεωμένης μορφῆς του.

Σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφαση τῆς Γεν. Συνελεύσεως τῶν μελῶν τῆς Ε. Σ. Ε., ποὺ πάρθηκε στὶς 30 Μαρτίου 1978, ἀπὸ τὸ τεῦχος αὐτὸ καθιερώθηκε ἡ γλωσσικὴ ὁμοιομορφία σὲ ὄλα τὰ κείμενα, ποὺ δημοσιεύονται στὸ «Δελτίο». Δηλαδή ὄλα τὰ ἄρθρα, οἱ ἐργασίες, οἱ πληροφορίες κ.λπ. συντάχθηκαν στὴ δημοτικὴ ἢ καλύτερα στὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα, ποὺ μιλάμε.

Ἔτσι τὸ ἔργο τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς στὸ χρόνο, ποὺ πέρασε, ἦταν δύσκολο, γιατί ἔπρεπε νὰ προσαρμόσει τὰ περισσότερα χειρόγραφα, ποὺ ἤδη εἶχαν παραδοθεῖ ἀπὸ τὰ μέλη μας, στὸ γενικὸ γλωσσικὸ ὄφος τοῦ «Δελτίου» καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν τελικὴ ἔγκριση τοῦ συντάκτη κάθε ἄρθρου νὰ προχωρήσει στὴν ἐκτύπωση.

Καταβλήθηκε προσπάθεια νὰ «μηδενιστοῦν», ὅσο ἦταν δυνατό, τὰ λάθη καὶ οἱ «τυπογραφικοὶ δαίμονες». Ἐγιναν ἀλλεπάλληλες διορθώσεις τῶν τυπογραφικῶν δοκιμῶν καὶ συνεχῆς ἦταν ἡ ἐπαγρύπνηση στὸ τυπογραφεῖο. Τὸ ἀποτέλεσμα βρῖσκεται στὴ διάθεσή σας καὶ στὴν κρίση σας.

Ὅμως ἀπιυθύνουμε σὲ ὄλα τὰ μέλη μας μιὰ παράκληση, κάτι σὰν ἐκκληση. Ἄς βοηθήσουμε ὄλοι μας ὅσο μπορούμε τὴν ἐκδοση αὐτῆς τῆς Ἑταιρείας μας, βρῖσκοντας λίγο χρόνο ὁ καθένας μας ἀπὸ τὶς προσωπικὲς καὶ ἐπαγγελματικὲς ἀσχολίες μας. Ἄς φροντίσουμε νὰ βελτιώσουμε ἀκόμα πιὸ πολὺ τὸ ἔντυπο αὐτό, ποὺ μεταφέρει σὲ ὄλο τὸν κόσμο τὸν παλμὸ τῶν Ἑλλήνων Σπηλαιολόγων.

Ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ

P R É F A C E

Avec son 15ème volume, le « Bulletin de la Société Spéléologique de Grèce » fête une existence de vingt-huit ans et le deuxième anniversaire de sa parution sous une forme renouvelée et améliorée

Selon la décision prise le 30 mars 1978 par l'Assemblée Générale des membres de la Société Spéléologique de Grèce, l'homogénéité linguistique a été adoptée, à partir de ce volume, pour tous les textes publiés dans le « Bulletin ». C'est à-dire que tous les articles, travaux, renseignements, etc. sont rédigés en langue démotique, ou plus exactement néo-hellénique, - la langue que nous parlons.

Le travail accompli par le Comité de Rédaction au cours de l'année écoulée s'est avéré par conséquent ardu, parce que la plupart des manuscrits, transmis antérieurement par nos membres, ont dû être adaptés au style linguistique du « Bulletin ». Avant d'être publié, chaque article devait obtenir l'« imprimatur » du rédacteur.

Un énorme effort a été fait pour « réduire à zéro » les fautes et les erreurs d'imprimerie. Il y a eu de nombreuses corrections d'épreuves et, à l'imprimerie, l'attention était constamment en éveil. A vous de juger du résultat.

Nous adressons cependant à tous nos membres une prière et même un appel. Aidons autant que possible ce « Bulletin » édité par notre Société, en y consacrant un peu du temps que nous dédions à nos activités personnelles et professionnelles. Faisons tout notre possible pour améliorer encore davantage cette publication qui transmet au monde entier l'enthousiasme et la vitalité des spéléologues grecs.

Le Comité de Rédaction

ΔΕΛΤΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
 BULLETIN DE LA SOCIÉTÉ SPÉLÉOLOGIQUE DE GRÈCE

ΤΟΜΟΣ XV Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α VOLUME XV
 ΤΕΥΧΟΣ 1 FASCICULE 1
 1 9 7 8 T A B L E D E S M A T I È R E S 1 9 7 8

ΙΩΑΝΝΟΥ, ΙΩΑΝ.—Σπήλαιο 'Ηλιουπόλεως 'Αττικής	1— 5
ΙΟΑΝΝΟΥ, JEAN.—Caverne d'Ilioupolis Attikis (Grèce)	1— 5
ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ, ΑΝ.—Σπήλαιο «Ζωγράφου», Γραικικού 'Αρτας	6— 15
PETROCHILOU, AN.—Caverne «Zografou» Grekikou Artas (Grèce)	6— 15
ΜΟΣΧΟΝΑ, Γ., ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ, Α.—Βάραθρο - καταβόθρα ή «Τρύπα του 'Αράπη» 'Αραπόλακκα Πύλου Μεσσηνίας	16— 21
MOSCHONAS, G., PETROCHILOU, A.—Gouffre «Trípa tou Arapi» Arapolakkas Pylos Messinia (Grèce)	16— 21
ΜΕΡΔΕΝΙΣΙΑΝΟΥ, ΚΩΝ.—Σπηλαιολογικές έρευνες στο νομό Ροδόπης	22— 32
MERDENISIANOS, K.—Recherches spéleologiques au Département Ro- dopis (Grèce)	22— 32
ΣΚΟΥΡΑ, Θ.—'Υπόσκαφοι και σπηλαιώδεις Χριστιανικοί Ναοί και 'Ερη- μητήρια στην Εύβοια	33— 70
SCOURAS, TH.—Les églises et les ermitages rupestres et caverneux en Eubée (Grèce)	33— 70
ΜΑΙΣ, Κ., SEEMANN, R., ΣΥΜΕΩΝΙΔΗ, ΝΙΚ.—Βραχογραφίες σέ σπή- λαια τής περιοχής 'Αλιστράτης Σερρών	71— 77
MAIS, K., SEEMANN, R., SYMEONIDIS, NIC.—Gravures sur roches dans la région Alistrati de Serres (Grèce)	71— 77
ΧΑΤΖΗΛΑΖΑΡΙΔΗ, ΛΑΖ.—Βάραθρο - καρστικό πηγάδι - Βουλιαγμένης 'Αττικής	78— 89
CHATZILAZARIDIS, LAZ.—Gouffre - puits carstique, Vouliagmeni At- tikis (Grèce)	78— 89

ΧΑΤΖΗΛΑΖΑΡΙΔΗ, ΛΑΖ.— Σπηλαιολογικές έρευνες στο νησί Κως Δωδεκανήσου	90—107
CHATZILAZARIDIS, LAZ.—Recherches spéléologiques à l'île Kos(Grèce)	90—107
ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ, Γ.—Σπήλαιο βάραθρο Άλέας Νεμέας Άργολίδας. . .	108—111
PANAGIOTIDIS, G.—Gouffre - caverne Alea Nemeas Argolide (Grèce) .	108—111
ΡΕΤΡΟΧΗΙΛΟΥ, ΑΝ. J.—Les premières œuvres d'art glyptique en Grèce	112—126
ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ, ΑΝ. I.—'Η πρώτη γλυπτική εξέλιξη στην Έλλάδα . . .	112—126
ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗ, ΜΙΧ. Δ.—Κώδικας Έλληνικής Στρωματογραφικής Όνοματολογίας και Λεξιλόγιο Χρήσιμων Στρωματογραφικών Όρων	127—146
DERMITZAKIS, MIC. D.— Code of Greek Stratigraphic Nomenclature and Glossary of useful Stratigraphic terms	127—146
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, ΓΡ. ('Επιμέλεια).— Σπηλαιολογικές πληροφορίες (Σεμινάριο Σπηλαιολογίας, Σπηλαιολογική Σύνοδος, Έκδηλώσεις Ε.Σ.Ε., Γεν. Συνελεύσεις, Έκθεση πεπραγμένων του Δ. Σ. της διετίας 1977—1978, Διεθνή Συνέδρια κ.λπ) . . .	147—181
PAPADOPOULOS, GR. (Application). —Informations spéléologiques. (Séminaire spéléologique, Congrès spéléologique, Manifestations S.S.G., Assemblées générales, Compte général du Conseil Administratif du biennal 1977—1978, Congrès internationaux etc.).	147—181